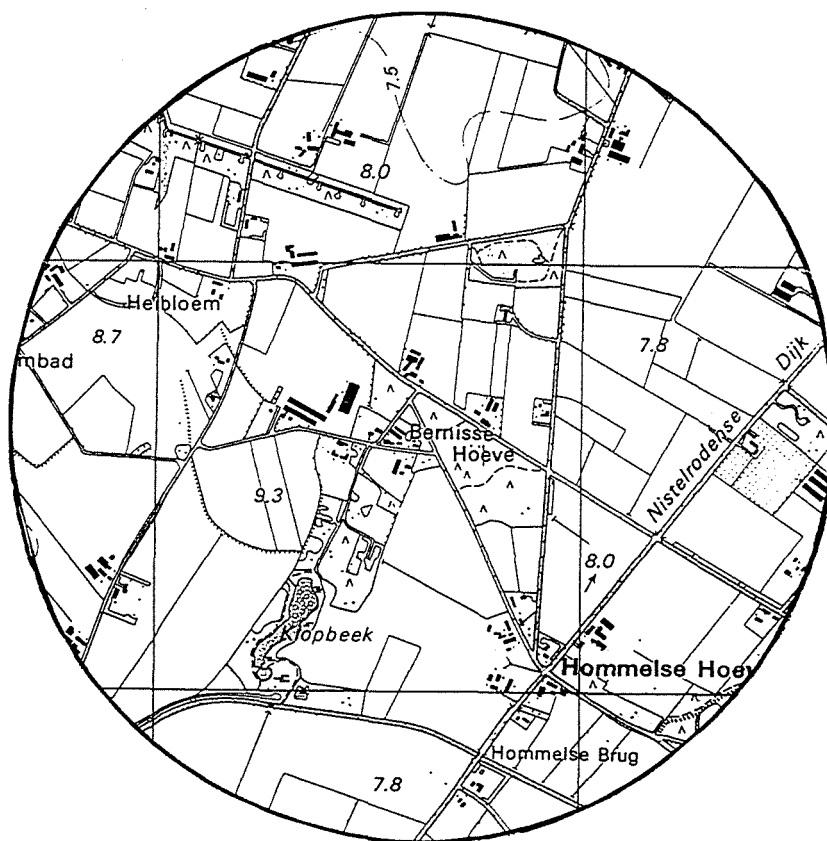

HEESWIJK-DINTHER, LOOSBROEK, NISTELRODE, VORSTENBOSCH

G e m e e n t e   B e r n h e z e

HEESWIJK-DINTHER, LOOSBROEK, NISTELRODE, VORSTENBOSCH

G e m e e n t e   B e r n h e z e

1. Procedure.

Nadat de besturen van de gemeenten Heeswijk-Dinther en Nistelrode het erover eens waren geworden, dat een **Commissie Naamgeving** hen van advies zou dienen over de naam van de nieuw te vormen gemeente, werd deze commissie op maandag 17 februari 1992 geïnstalleerd. Tot leden werden benoemd: de heren M.van Hooren en J.van der Leest uit Heeswijk-Dinther, en mevrouw Th.Wouters-van Lieshout en de heer Th.Meijer uit Nistelrode, onder het voorzitterschap van de heer drs H.Buijks, streekarchivaris van Brabant-Noordoost.

Als **opdracht** kreeg de commissie mee: het beargumenteerd voorstellen van één tot hooguit drie namen voor de nieuwe gemeente, en wel vóór 1 mei 1992, opdat beide gemeenteraden in juni 1992 de naam zouden kunnen vaststellen; de inwoners van beide gemeenten dienden wel bij de procedure te worden betrokken; voor de indieners van de drie namen welke het hoogst uit de bus kwamen, zouden prijzen beschikbaar worden gesteld.

Vanuit de beide gemeentebesturen werden de volgende **criteria** voor de naamgeving meegegeven:

- a. geen samenstelling van de huidige gemeentenamen, bijvoorbeeld "Hedirode";
- b. inspiratie vanuit cultuur-historisch oogpunt;
- c. rekening houden met de toekomst.

2. Realisering.

De Commissie Naamgeving vergaderde viermaal: in de avonden van 17 en 25 februari en van 2 en 21 april 1992, beurtelings in de gemeentehuizen van Heeswijk-Dinther en Nistelrode. Het verhandelde kan als volgt worden samengevat.

Om te beginnen, schaarde de commissie zich achter de drie bovengenoemde **criteria**, waaraan werden toegevoegd:

- d. zo mogelijk een naam, bestaande uit slechts één woord, dus geen Oude Pekela of Groot Maas en Waal;
- e. een naam zonder voetangels/klemmen op het gebied van spelling/orthografie.

Vervolgens werd uitvoering gegeven aan de opdracht, de bevolking bij het gebeuren te betrekken. De commissie stelde een brief op waarin de inwoners van beide gemeenten werden uitgenodigd om beargumenteerde suggesties voor een nieuwe naam in te dienen.

De secretarieën van Heeswijk-Dinther en Nistelrode zorgden niet alleen voor de verspreiding van de brief, maar tevens voor de plaatsing van speciale "naambussen" waarin eenieder zijn of haar oplossing kon deponeren. Meer dan 100 naamsuggesties bereikten de commissie in de week van 23 maart.

Op 2 april boog de commissie zich over de ingezonden namen. Om te beginnen, presenteerde elk lid haar of zijn drie/vier beste namen, in volgorde van voorkeur. De keuzes ontliepen elkaar weinig: Minder dan tien namen bleven na deze eerste ronde over. Een rekenkundige exercitie waarin zowel de frequentie als de klassering van de gekandideerde namen werden verwerkt, bracht het aantal terug tot vijf, te weten: Bernheze, Leihorst, Broekhorst, Loosbroek en Leigraaf.

Het genoemde quintet werd daarna uitvoerig gewikt en gewogen. Uiteindelijk bleek bij "Broekhorst" de kans tot verbastering tot "broekworst" te groot en bij "Leigraaf" de exclusiviteit te gering (De Leijgraaf ontspringt binnen de gemeente Boekel en vormt gedeeltelijk de grens tussen die gemeente en Erp), zodat Bernheze, Leihorst en Loosbroek overbleven.

Dinsdag 21 april overlegde de Commissie Naamgeving over de "beste drie". Na enige discussie sprak zij zich unaniem uit vóór de naam Bernheze als de absolute nummer één. Verder werd terwille van de duidelijkheid besloten, de namen Loosbroek en Leihorst niet in te dienen als alternatieven, maar slechts met het oog op de prijsvraag te klasseren als respectievelijk nummer 2 en 3.

3. Bernheze.

De door de gemeentebesturen van Heeswijk-Dinther en Nistelrode ingestelde Commissie Naamgeving is unaniem tot de slotsom gekomen, dat "Bernheze" de naam voor de nieuwe gemeente moet worden. Zij adviseert dan ook, haar conclusie over te nemen.

De keuze van de commissie is gebaseerd op de volgende argumenten:

.Bernheze is een naam die naar het oordeel van alle leden van de commissie klinkt als een klok, een naam met een duidelijke meerwaarde.

.Bernheze wordt in voldoende mate exclusief geacht (nergens anders bestaat die naam) en bruikbaar voor de toekomst.

.Bernheze heeft een duidelijke "link" met de historie van het middengebied van beide gemeenten, behoort zelfs tot de oudste namen binnen beide gemeenten die in een document worden genoemd. Daarbij past enige verduidelijking.

Een oorkonde uit 1196 duidt goederen aan die gelegen zijn "(....) in vicinia curie que vocatur Bernehese" *1, ofwel: "in de nabijheid van de hof die Bernheze wordt genoemd". Ook komen "bona in Bernehese" voor, ofwel: "goederen in Bernheze". Die goederen worden overigens bijna in één adem genoemd met Loosbroek, waarvan de eerste schriftelijke vermelding ook uit 1196 dateert. Bernheze is hier zowel de naam van een hof of hoeve als van een reeds bestaande buurtschap. Die buurtschap wordt in een andere oorkonde van kort vóór 1233 genoemd als gelijkwaardig aan Heeswijk en Dinther.

De bewuste oorkonde van 1196, die in het Abdijarchief van Berne wordt bewaard, markeert het begin van een eeuwenlange relatie tussen de Abdijs van Berne en onze regio (niet alleen Loosbroek en Bernheze, maar ook Mun en Gaal onder Schaijk). Het document levert echter tevens het bewijs, dat de naam "Bernheze" op zich losstaat van de abdijs, want in 1196 bestonden al een hof en een buurtschap van die naam! *2

Waar moeten we Bernheze zoeken?

Op de plaats waar de Topografische Kaart van 1851 de "Bernisse Hoeven" vermeldt, ten noordwesten van de Hommelse Brug en tussen de Heibloemse Dijk in het noorden en de Leijgraaf in het zuiden. Het gehucht "De Driehuis", dat tot de brand van 1923 nog uit drie vlak bij elkaar gelegen boerderijen bestond, beslaat een gedeelte van het gebied. *3

Wat betekent de naam Bernheze?

Het woord "bern" heeft in ieder geval met "nattigheid" te maken. Enerzijds kan het teruggaan op het oudgermaanse "birnu", = beer, drek, modder, maar het komt ook voor als een synoniem van "born", = bron of water. Samen met "hese" (van "haisjo" = kreupelhout, bos) betekent Bernheze dan: "bos langs de beek". *4

Noten.

*1. H.P.H.Camps ed., Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312, I, Eerste stuk, 's Gravenhage, 1979, p.146.

*2. G.van der Velden, Bernheze en de Abdijs van Berne. In: Brabants Heem, jg 32 (1980), p.119-123.

*3. Alph.W.van den Hurk, Heeswijk-Dinther en de Abdijs van Berne; hun ontmoeting, Heeswijk-Dinther, 1984, p.7-8. Voorts: J.van der Leest, Grepen uit de geschiedenis van Dinther 1139-1989, Dinther, 1989.

*4. G.van Berkel, K.Samplonius, Het plaatsnamenboek, Houten, 1989, p.30. Voorts: Van den Hurk, a.w., p.7, en: J.Verdam, Middel-nederlandsch handwoordenboek, 's-Gravenhage, 1932 en 1979, p.111.

Oss, mei 1992,

De Commissie Naamgeving,

namens deze,

drs H.G.J.Buijks, voorzitter.

NOOT BIJ DE BIJLAGE:

Bijgevoegd is de copie van een fragment van blad 45 van de Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, 1851. De schaal van de kaart is 1 : 50.000. Het gehuchtje de "Bernisse Hoeven" is gemarkeerd.

Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde
 t.a.v. de heer J.Th.M. Melssen, secretaris
 Furmerstraat 14
 5628 HE Eindhoven

opgericht 21 april 1987

Onderwerp: nieuw gemeentewapen Heesch; Plaats: Heesch Datum: 31-1-1994
 nieuwe gemeentevlag;
 dorpswapens;

Geachte commissie, beste Jan,

Zoals toegezegd zend ik U hierbij de bescheiden welke betrekking hebben op de toekomstige vaststelling van een nieuw gemeentewapen/vlag en evt. dorpswapens voor de nieuwe gemeente Heesch. Door onze kring werd in november 1993 een brief inzake dit onderwerp verzonden aan het toenmalige gemeentebestuur (raad en college) met het verzoek om inspraak van de drie heemkundekringen ("Nistelvorst" te Nistelrode-Vorstenbosch, "De Wojstap" te Heeswijk-Dinther, en "De Elf Rotten" te Heesch), de Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde en de Streekarchivaris (H. Buijks). Door heemkundekring "De Wojstap" was reeds een ontwerp-gemeentewapen gemaakt (H. van Driel) en aan de twee kringen toegezonden met het verzoek een en ander te becommentarieren. Door onze kring werd een rapportje opgesteld en per brief van 28-11-1993 aan "De Wojstap" verzonden. Een afschrift werd gestuurd naar "Nistelvorst". Daarnaast werd aangedrongen op spoedoverleg tussen de drie kringen, mede naar aanleiding van deze zaak. Dit overleg vond plaats op 16 december d.a.v. Afgesproken werd een gezamenlijk schrijven te richten aan de burgemeester van de "oude" en "nieuwe" gemeente Heesch, mw. J.M.P.J. van Gorp-van de Ven, met het verzoek de kringen bij de besluitvorming te betrekken (brief 27-12-1993). Daarnaast werd besloten de heren Melssen en Buijks over dit onderwerp te benaderen. In januari vond een gesprek over deze materie plaats tussen de heer H. van Grinsven, voorzitter van H.K.K. "Nistelvorst" en de burgemeester. Tijdens dit gesprek werd het aanbod namens de kringen nog eens herhaald en positief ontvangen. De drie oude colleges hadden in 1993 advies gevraagd aan de Hoge Raad van Adel te 's-Gravenhage in deze materie, met het verzoek een ontwerp samen te stellen. In januari bereikte het ontwerp het nieuwe college doch werd te "rommelig" bevonden. Op 27 januari j.l. vond een gesprek plaats tussen twee vertegenwoordigers van "De Elf Rotten" (ondergetekende en de heer H. van Maarschalkerveerd) en de burgemeester, waarbij werd aangegeven dat men voornemens is ons verzoek te honoreren en zowel de drie kringen als de Noordbrabantse Commissie en de Streekarchivaris bij de besluitvorming inzake gemeentewapen/vlag te betrekken, waarschijnlijk via een te vormen commissie. Een en ander werd later die dag tijdens de Openbare Raadsvergadering van de gemeente Heesch, door college en raad (en diverse raadsleden) nog eens bevestigd. Hoewel een en ander nog schriftelijk bevestigd zal worden, zijn wij zeer verheugd met deze ontwikkeling. Niet alleen vanwege het feit dat de drie kringen erbij betrokken worden (er is immers reeds de nodige energie ingestoken), maar ook U als Commissie met jarenlange ervaring op het gebied van heraldiek, en de Streekarchivaris. Wij zijn ervan overtuigd dat een en ander tot een goed en gedegen ontwerp zal leiden, zowel ten aanzien van

---

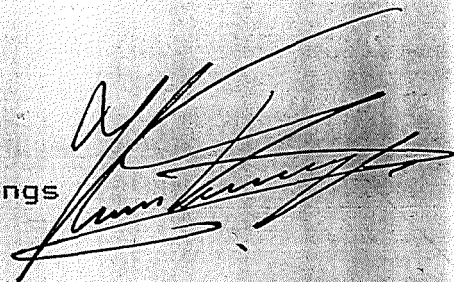
Gelieve correspondentie te richten aan het bestuur van
 Heemkundekring "De Elf Rotten"
 secretariaat: Ludovicushof 44, 5384 AV Heesch, tel. 04120-1263
 bankrel.: Rabobank Heesch rek.nr. 1200.03.015 gironr. bank 1125016

wapen als vlag. Of men ook verzoekt dorpswapens in te stellen is aan de gemeenteraad. Dorpsraden zijn tot op heden nog niet ingesteld. Of dit in de toekomst gebeurt is ons niet bekend.

Op donderdag 3 februari a.s. vindt in Heesch ("Heemschuur Maasland", Schoonstraat 25) een tweede overleg plaats tussen de drie kringen. Namens de drie kringen wil ik U verzoeken onderhavige bescheiden te bestuderen en/te becommentarieren. Graag vernamen wij Uw standpunt in deze. Zodra het schrijven van de gemeente binnen is en ons meer bekend is over de te volgen procedure, zullen wij de gemeente verzoeken een schrijven te richten aan U als Commissie en aan de Streekarchivaris. Zowel van U (J. Melssen) als de heer Buijks hebben wij begrepen dat men bereid is mede te werken en evt. zitting te willen nemen in een te vormen commissie. Bijgesloten treft U ook aan de berichtgeving inzake de vaststelling van gemeentewapen- en vlag te Oss. Ik hoop dat wij U hiermee voldoende geïnformeerd hebben en vertrouwen op een goede samenwerking.

Met vriendelijke groeten,

Hans Pennings

voorzitter H.K.K. "De Elf Rotten"

mede namens de kringen "Nistel-
vorst" en "De Wojstap"
(tel. 04120-23515)

bijlagen:

1. brief met ontwerp-gemeentewapen "De Wojstap" d.d. 10-11-1993
2. brief met rapport "De Elf Rotten" d.d. 28-11-1993 met brief d.d. 18-11-1993 aan gemeente Heesch
3. brief gezamenlijke kringen aan burgemeester van Heesch d.d. 27-12-1993 (met begeleidend schrijven van H. van Grinsven aan de kringen)
4. kranteknipstel inzake gemeentewapen Heesch
5. kranteknipstels inzake gemeentewapen/vlag Oss

Gelieve correspondentie te richten aan het bestuur van
Heemkundekring "De Elf Rotten"
secretariaat: Ludovicushof 44, 5384 AV Heesch, tel. 04120-1263
bankrel.: Rabobank Heesch rek.nr. 1200.03.015 gironr. bank 1125016

domin Brenkese

16. 3. 1994 melms / kringen
2. d. (25. 3. 1994) Sleeds / melms
28. 3. 1994 melms / Sleeds
14. 4. 1994 Brijts / melms
19. 5. 1994 " convoc.
26. 5. 1994 vesty eie
31. 5. 1994 convoc.
2. 6. 1994 melms / Brijts
8. 6. 1994 vesty eie
10. 6. 1994 convoc.
22. 6. 1994 vesty eie
20. 6. 1994 melms / Hult
30. 6. 1994 Brijts melms /
28. 6. 1994 convoc.
5. 7. 1994 vesty eie
13. 7. 1994 melms / Brijts
24. 8. 1994 Brijts / college Sleeds

Willems

zijn deze omschrijvingen
zo conform de tekenwijze ?

A.M. v. f.

28-6-99

wapen 1

doorsneden; I in zilver een uit het midden van de snijdingslijn komende rietplant met twee lisdodden waartussen een natuurlijke gestyleerde lelie, alles van keel; II in keel het spiegelbeeld van I, alles van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

wapen 2

gedeeld; I in zilver een leeuw van sabel, gehalsband van goud, getongd en genageld van keel, met een schouderchildje van keel, beladen met zes penningen van goud, staande drie, twee en een; II in keel een de randen rakend Latijns kruis van goud, beladen met een sleutel van keel, de baard ter hoogte van de dwarsbalk. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

vlag bij 1 - 1ste voorstel

gevierendeeld over eenderde van de vlaglengte van rood en wit met uitgaande van het snijpunt de bladeren van de rietplant uit het wapen, van het een in het ander.

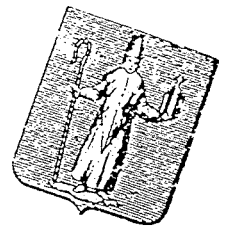
vlag bij 1 - 2de voorstel

gevierendeeld over eenderde van de vlaglengte van rood en wit en over het snijpunt een lelie van het een in het ander.

vlag bij 2

een witte broeking met een zwarte leeuw, met gele halsband en rode tong en klauwen, en een rode vlucht met een geel kruis.

EEN

WAPEN

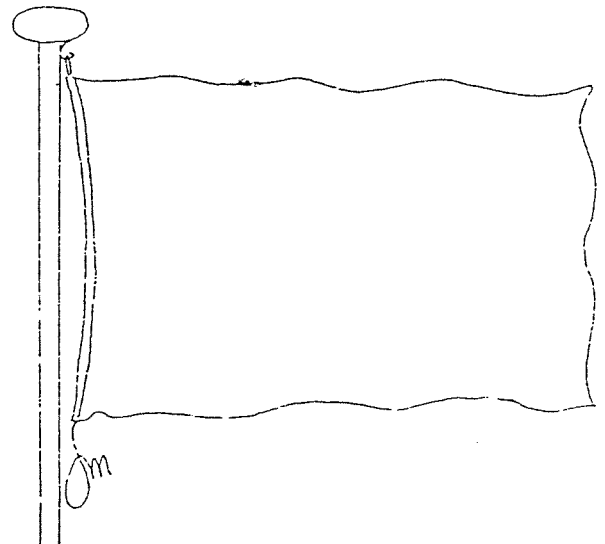
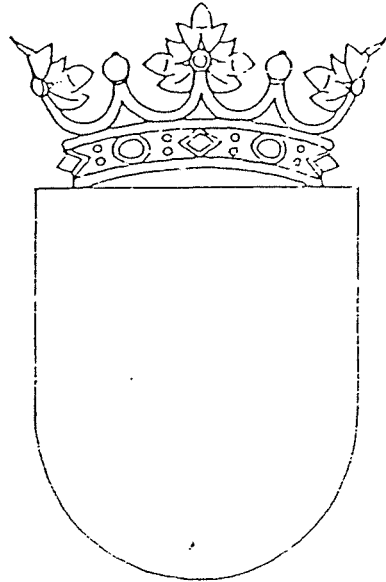
EN

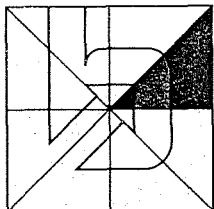
EEN

VLAG

VOOR

BERNHEZE

**Streekarchiefdienst
Brabant-Noordoost**

Rayon Oss
Raadhuislaan 13
5341 GL Oss
Tel. 04120-84303

Aan het College van B. & W.
van de gemeente Heesch
Postbus 19
5384 ZG Heesch

Oss, 24 aug 1994

Geacht College,

De Adviescommissie wapen en vlag gemeente Bernheze (kortweg: Commissie wapen en vlag), door U het afgelopen voorjaar ingesteld, heeft haar huiswerk af. Als bijlage bij dit schrijven treft U dan ook een rapportage aan die uitmondt in een duidelijk advies. Het advies behelst twee naar ons oordeel goede alternatieven, zodat het gemeentebestuur in de gelegenheid wordt gesteld een verantwoorde keuze te maken.

Voordat Uw College de aandacht richt op het rapport, moge hier vastgesteld worden, dat de voltallige Commissie van oordeel is, dat de beoogde inspraak bij de procedure "wapen en vlag" uitstekend heeft gewerkt. U kunt dan ook ervan uitgaan, dat het nu gepresenteerde advies wordt "gedragen" door de heemkundevrienden in de drie voormalige gemeenten, personen die uitermate begaan zijn met zaken zoals identiteit, kleur, historie van de drie voormalige gemeenten, maar zeker ook van de nieuwe gemeente Bernheze. Ik schrijf deze regels in de wetenschap, dat Bernheze de symboliek, vervat in een gemeentewapen en -vlag, momenteel goed kan gebruiken en wens Uw College veel wijsheid toe in het vervolgtraject van de procedure die U met de instelling van deze Commissie opstartte.

Hoogachtend,

drs H.G.J. Buijks, voorzitter

1. Inleiding.

Het rapport van de Commissie wapen en vlag begint met een kort overzicht van wat aan de periode van haar functioneren voorafging. Vervolgens wordt ingegaan op de samenstelling en de werkwijze van de Commissie-zelf, waarna de schijnwerper wordt gericht op het advies.

2. Korte voorgeschiedenis.

De jaren 1990-1993 staan sterk in het teken van de problematiek der gemeentelijke herindeling. Wat Heesch, Heeswijk-Dinther en Nistelrode betreft, hakt de Tweede Kamer op 2 juni 1993 de knoop op een wel zeer verrassende wijze door.

2.1. Advies van de Hoge Raad van Adel (najaar 1993)

Bij brief van 29 oktober 1993 verzoekt het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Heesch, mede namens de Colleges van de twee andere betrokken gemeenten, de Hoge Raad van Adel om advies inzake een wapen en een vlag voor de nieuw te vormen gemeente. De Hoge Raad van Adel reageert op 16 december 1993 met een drietal beredeneerde wapenontwerpen, alle met de symbolen van de drie op te heffen gemeenten als vertrekpunt. Het advies betreffende de vlag kan naar het oordeel van de Hoge Raad beter worden uitgesteld, totdat het definitieve wapen bekend is geworden.

2.2. Heemkundekringen denken mee

Toen er nog sprake was van samenvoeging van Heeswijk-Dinther en Nistelrode tot Bernheze, spraken leden van de heemkundekringen De Wojstap en Nistelvorst met elkaar over een wapen voor de nieuwe gemeente. In de loop van het najaar 1993, toen de landspolitiek had gekozen voor een "groot Bernheze", gaf ook de heemkundekring van Heesch, De Elf Rotten, blijk van haar interesse en deskundigheid op dit terrein. Overigens had deze kring enkele jaren tevoren deelgenomen aan besprekingen in verband met de mogelijke herziening van het gemeentewapen van Heesch; die herziening ging niet door vanwege de toen op handen zijnde herindeling.

De heemkundekringen legden ook contact met de streekarchivaris van Brabant-Noordoost en met de secretaris van de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, die bereid bleken mee te denken over de onderhavige problematiek. Bij brief van 18 november 1993 stelden de kringen het College van burgemeester en wethouders van Heesch voor, een adviescommissie voor wapen en vlag in te stellen, met afvaardigingen onder meer vanuit de heemkundekringen, Streekarchief en de eerdergenoemde Noordbrabantse Commissie. Het voorstel werd herhaald in een schrijven van 27 december 1993, nadat bekend was geworden, dat de gemeente reeds een advies van de Hoge Raad van Adel had ontvangen.

2.3. De gemeentenaam.

In 1992 waren de gemeentebesturen van Heeswijk-Dinther en Nistelrode eensgezind in de keuze van de naam "Bernheze" voor de nieuw te vormen gemeente. De naam bleek aan te slaan, niet alleen bij de eigen inwoners, maar ook naar buiten toe. Toen het herindelingsbesluit van 1993 een feit was, gingen spoedig ook in Heesch stemmen op om de naam Bernheze te kiezen. Naar het oordeel van de streekarchivaris, die over deze zaak het College van burgemeester en wethouders adviseerde, zou die keuze een verantwoorde zijn.

Liet de ontwerper van de huisstijl van de nieuwe gemeente zich al inspireren door "Bernheze", deze naam kreeg een officiële status door het unanieme raadsbesluit van 27 januari 1994, dat met ingang van 28 januari 1995 van kracht zal zijn. Overigens kan de vaststelling van een nieuwe gemeentenaam directe gevolgen hebben voor de keuze van wapen en vlag.

3. De Commissie.

3.1. Instelling

In reactie op de ontvangst van de concept-gemeentewapens van de Hoge Raad van Adel, besloot het College van burgemeester en wethouders "de drie in onze gemeente actieve heemkundekringen te betrekken in de advisering over het ontwerp" en daartoe een adviescommissie in te stellen. Daarmee werden de eerdere verzoeken van de drie heemkundekringen gehonoreerd. Als leden werden benoemd: de heren J.van der Avoort (Nistelvorst), H.A.G.M.van Driel (De Wojstap), J.Th.M.Melssen (Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde) en J.P.A.Pennings (plv. drs H.A.van Maarschalkerweerd) (De Elf Rotten)", en als voorzitter de streekarchivaris, drs H.G.J.Buijks.

3.2. Werkwijze

De adviescommissie vergaderde viermaal: op 26 mei, 8 en 22 juni en 5 juli. Daarbij werd beurtelings gebruikgemaakt van de gemeentehuizen in Heesch (tweemaal), Heeswijk-Dinther en Nistelrode. Tussentijds hield de voorzitter contact met de heer Melssen, die niet alle vergaderingen kon bijwonen, maar wel veel denk-, schets- en tekenwerk verrichtte. De eindrapportage kwam in de loop van augustus op papier.

4. Het advies.

4.1. Te volgen procedure inzake gemeentewapen en -vlag

Het gemeentewapen is een representatief herkenningsteken van de gemeente als publiekrechtelijk lichaam en van het gemeentebestuur. Het schild dient dus eenvoudige voorstellingen/attri-

buten/symbolen en duidelijke kleuren te bevatten. Overigens is een gemeentewapen niet voorgeschreven door de Grondwet of de Gemeentewet.

De vaststelling geschiedt door de Gemeenteraad, waarna het College van burgemeester en wethouders de Kroon verzoekt om de verlening van het wapen. Deze verlening geschiedt bij Koninklijk Besluit; de Hoge Raad van Adel speelt daarbij een belangrijke adviserende rol.

De gemeentevlag heeft een wat ruimere functie dan het wapen; ze is meer een zaak van de hele bevolking. Dat was de laatste jaren vooral in de voormalige gemeente Nistelrode duidelijk te zien, waar tijdens dorpsfeesten het dundoek overal wapperde. De vaststelling door de gemeenteraad is dan ook geen "tussenstop", maar een eindstation, zij het dat een externe toetsing van het vlagontwerp aanbevolen wordt. Verder ligt enige relatie van de vlag met het wapen voor de hand.

De Commissie wapen en vlag treedt op in het traject, voorafgaande aan de vaststelling door de Gemeenteraad. De Commissie dient het College van burgemeester en wethouders van advies. Het door het College gekozen wapenontwerp kan daarna naar de Secretaris van de Hoge Raad van Adel worden gestuurd met het verzoek om de haalbaarheid van het voorstel te toetsen. Na de ontvangst van de reactie van de Hoge Raad gaat het ontwerp, eventueel in geamendeerde vorm en mooi gepresenteerd, als voorstel naar de Gemeenteraad, die het vaststelt. Daarna volgen het bovenvermelde verzoek aan de Kroon en de verlening, welke laatste officieel wordt bevestigd via het wapendiploma. Het door het College voorgestelde vlagontwerp wordt na de verlening van het wapen door de Gemeenteraad vastgesteld.

4.2. Gemeentewapen

.Met betrekking tot de wapenontwerpen van de Hoge Raad van Adel luidt het oordeel van de Commissie als volgt:
Ondanks het feit dat ingestemd kan worden met de kleuren en de meeste gebruikte symbolen, worden de vermelde ontwerpen afgewezen en wel omdat:

- ..de meeste te druk zijn en als zodanig teveel samenraapsels van attributen van de drie voormalige gemeenten;
- ..de symbolen van de kerkelijke overheid bij enkele (vooral de modellen op vervolgblad 3 en 4) die van de wereldlijke overheid overheersen, terwijl het hier toch gaat om een gemeente en niet een parochie;
- ..ze in esthetisch opzicht tekortschieten.

.De Commissie huldigt het unanieme standpunt, dat bij de naam Bernheze een nieuw wapen past; het "Bernhezewapen", dat hieronder als wapen 1 zal worden gepresenteerd, is van dat standpunt het logische gevolg. Ofschoon daarmee de voorkeur van de Commissie is uitgesproken, wordt de oude/bestaande symboliek vanuit de drie voormalige gemeenten geenszins uitgesloten. Vandaar dat -als wapen 2- ook een "symbolenwapen" wordt voorgesteld. Beide worden vergezeld van een passende vlag.

Wapen 1 ("Bernhezewapen")

De naam Bernheze kan worden vertaald als een combinatie van water en begroeiing. Wat betreft de begroeiing zijn er diverse mogelijkheden. "Kreupelhout" is moeilijk of niet te vertalen in een heraldische tekening, "bos" of "boom" wel, maar dat element komt al in 28 Nederlandse gemeentewapens voor (niet meegerekend de zes gevallen waarin een boom als schildhouder fungeert). Naar het oordeel van de commissie moest de boom dus vervallen. Een goed alternatief werd geboden door de vochtminnende flora aan de waterkant zoals die, ook in onze gemeente, bekend is bij de leden van de Commissie: lelies en lisdodden.

Na langdurig, maar rijp beraad koos de Commissie, wat de uitbeelding betreft, voor het ontwerp dat nu ter tafel ligt als wapen 1. Wat meteen opvalt, is de doorsnijding van het schild, die de scheiding tussen land en water aangeeft. Dit "watereffect" wordt versterkt door de exacte weerspiegeling van de lelie en de lisdodden in de benedenhelft van het wapenschild. Zo'n "spiegeleffect" is in Nederland alleen in het wapen van de gemeente Gennep toegepast, maar daar is het niet zo bedoeld. De weerspiegeling wordt nog benadrukt door een kleurenomslag, die elders in Nederland alleen voorkomt in het wapen van Stede Broec (NH).

De kleuren zijn rood (keel) en wit (zilver) en als zodanig een verwijzing naar de kleuren van het kwartier Maasland van de Meierij van 's-Hertogenbosch. Alle kernen van de huidige gemeente Heesch maakten daarvan deel uit. Rood en wit waren bovendien de kleuren waarin het dorp Heesch in 1779 zijn schutskooi liet schilderen.

De keuze van deze kleuren geeft dus een historische dimensie aan een wapenvoorstelling die voor het overige verwijzingen naar (binnen de gemeente nog bestaande) landschapselementen bevat, elementen welke op hun beurt een bijna letterlijke vertaling zijn van de naam Bernheze.

Ofschoon de kleuren rood en wit ook de Noordbrabantse kleuren zijn en dus op meer plaatsen binnen deze provincie worden toegepast, is de invulling van het wapenschild naar het oordeel van de Commissie voldoende origineel en exclusief.

Een drietal opmerkingen tot slot:

.Het wapenschild is voorzien van de zogenoemde gemeentekroon, als teken van de gemeentelijke autonomie. Vanzelfsprekend geldt deze opmerking ook voor ontwerp-wapen 2.

.De rangschikking van de bloembladeren in het midden van het schild mag gezien worden als een knipoog naar het, ook naar de mening van de Commissie zeer geslaagde, logo van de gemeente, maar is daarvan geen afgeleide.

.In het wapenschild groeit één plant (de gemeente Bernheze) met drie "bloemen" (de drie voormalige gemeenten), die dankzij de weerspiegeling in het water in aantal worden verdubbeld tot zes (de zes kernen binnen de gemeente).

De heraldische omschrijving van dit ontwerp-gemeentewapen luidt als volgt:

"Doorsneden; I in zilver een uit het midden van de snijdingslijn komende rietplant met twee lisdodden waartussen een natuurlijke gestyleerde lelie, alles van keel; II in keel het spiegelbeeld van I, alles van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Wapen 2 ("symbolenwapen")

Het "symbolenwapen" kwam tot stand met inachtneming van de volgende uitgangspunten:

.Het wapen mag niet te ingewikkeld worden door een uitstalling van alle voorhanden zijnde symbolen dan wel door een combinatie van de wapens der drie voormalige gemeenten.

.De wereldlijke symboliek krijgt voorrang vóór de kerkelijke.

.De verwijzing naar eventuele patroonheiligen geschiedt door middel van symbolen, niet via een afbeelding van die heiligen zoals in de bestaande wapens van Heesch en Nistelrode.

.Het geheel moet esthetisch verantwoord zijn.

Historisch onderzoek toonde aan, dat binnen het gebied van de nieuwe gemeente Heesch slechts twee historische wereldlijke wapens voorkomen, waarvan ook de kleuren bekend zijn: dat van Heeswijk en dat van Van Benthem. Alle overige in de wapens der voormalige gemeenten voorkomende symboliek verwijst naar de kerkelijke overheid, met name de wapens van Heesch en Nistelrode, waarin de patroonheiligen van de parochie (Sint-Petrus en Sint-Lambertus) een prominente plaats innemen.

In dit als "wapen 2" gepresenteerde ontwerp valt de schilddeling op. De belangrijkste plaats wordt ingenomen door het linkerdeel (heraldisch: het rechterdeel). Daar zijn dan ook de wereldlijke symbolen ondergebracht, te weten: de leeuw van Heeswijk met het schouderschild van Van Benthem, dat aan het wapen van Dinther is ontleend. Omwille van de duidelijkheid van de lijntekening is de leeuw niet zwart (in sabel) afgebeeld, maar grijs; uiteraard zal in de definitieve tekening het dier correct zijn gekleurd.

Rechts (heraldisch: links) komt de kerkelijke symboliek aan bod, en dus de voormalige gemeenten Heesch en Nistelrode. De sleutel van Sint-Petrus, in het rood van Heesch, is afgebeeld op de verticale balk van een Latijns kruis, het symbool van Sint-Lambertus alsmede van het Kapittel van het H.Kruis in Luik. In de veertiende eeuw bezat dit kapittel het patronaatsrecht van de parochie Nistelrode. De kleuren rood en goud tenslotte staan eveneens voor Sint-Lambertus, maar kunnen ook gezien worden als een verwijzing naar het geslacht Van Benthem, met andere woorden: naar Heeswijk en Dinther.

Ook het "symbolenwapen" is voorzien van de gemeentekroon.

De heraldische omschrijving van dit ontwerp-gemeentewapen luidt als volgt:

"Gedeeld; I in zilver een leeuw van sabel, gehalsband van goud, getongd en genageld van keel, met een schouderschildje

van keel, beladen met zes penningen van goud, gerangschikt drie, twee en een; II in keel een aflopend Latijns kruis van goud, beladen met een sleutel van keel, de baard ter hoogte van de dwarsbalk. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

4.3. Gemeentevlag

Ofschoon het voor de hand lag, pas aandacht aan de vlag te besteden, nadat het gemeentewapen definitief zou zijn geworden, heeft de Commissie het nuttig geoordeeld, toch alvast de mogelijkheden te bezien. Immers, alle leden waren enthousiast over de concept-wapens en inmiddels dermate vertrouwd met de materie dat de voorbereiding van een vlagadvies naar verwachting weinig extra tijd zou vergen. Die verwachting kwam uit.

Tijdens deze tweede fase van de advisering werd ernaar gestreefd, elk van beide wapenvoorstellen vergezeld te doen gaan van een daarbij passend vlagontwerp. Dat doel werd bereikt, zodat onderstaand sprake is van twee vlagontwerpen: een "Bernhezevlag" en een "symbolenvlag".

Vlag 1 ("Bernhezevlag")

Een drietal zaken verbindt de "Bernhezevlag" met het "Bernhezewapen". Van de bloemen en planten keert alleen de lelie terug, zij het in een uitvoering die anders en forser uitvalt dan in het wapen, waar met een ielere lelie genoeg kan worden genomen, omdat de bloem daar niet alleen staat. De tweede overeenkomst is de verdeling in vlakken, waarbij een kleurenomslag optreedt. Tenslotte zijn ook in de vlag de kleuren rood en wit toegepast, waarbij wit overeenkomt met het zilver van het wapen.

De banistische omschrijving van deze ontwerp-gemeentevlag luidt als volgt:

"Gevierendeeld over eenderde van de vlaglengte van rood en wit en over het snijpunt een lelie ter hoogte van viervijfde van de vlaghoogte, van het een in het ander"

Vlag 2 ("symbolenvlag")

Ook bij de "symbolenvlag" is de relatie met het gelijknamige wapen duidelijk. Opnieuw is de (Heeswijks-Dintherse) leeuw prominent aanwezig, en wanneer de vlag voluit wappert, wordt ook het kruis duidelijk zichtbaar. Omdat de vlag slechts een afgeleide van het wapen behoort te zijn, keren het schouder-schild van Van Benthem en de sleutel van Sint-Petrus hier niet terug. Beide elementen zouden de vlag te druk maken; bovendien zou de sleutel slechts bij veel wind zichtbaar zijn.

Is "Heesch" in deze vlag dan niet vertegenwoordigd? Zeker wel: via de kleur rood en het kruis, dat zowel voor Sint-Petrus als voor Sint-Lambertus kan staan.

De banistische omschrijving van deze ontwerp-gemeentevlag luidt als volgt:

"Een witte broeking met een zwarte leeuw, met gele halsband en rode tong en klauwen, en een rode vlucht met een geel kruis over het midden van de vlucht, met armen ter dikte van een vierde van de vlaghoogte"

4.4. Dorpswapens en -vlaggen

Een nieuwe gemeente, een nieuw wapen, een nieuwe vlag. Gaan de wapens en vlaggen der voormalige gemeenten nu verdwijnen? Dat is geenszins het geval: in elk van de voormalige gemeenten kunnen ze behouden blijven als dorpswapens en -vlaggen en in die hoedanigheid functioneren als hulpmiddelen voor het behoud van de eigen identiteit. Ze worden door de gemeenteraad ingesteld zonder sanctie door de Kroon. De gemeentekroon boven het wapenschild ontbreekt hier.

De Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde heeft zich, ook wat de gemeente Heesch betreft, reeds in deze problematiek verdiept. In juli 1992 presenteerde zij het "Rapport betreffende de herziening van de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen in de regio Brabant Noordoost". Dit rapport, waarvan de pagina's 21, 22, 26, 47 en 51 specifiek over Uw gemeente gaan, is in Uw bezit.

Genoemde Commissie was van oordeel, dat een groot aantal gemeente- en dorpswapens zou moeten worden gerestaureerd. Voor Uw gemeente komt daar nog bij, dat bekeken zou moeten worden of er sprake zal zijn van drie dan wel vier dorpswapens en -vlaggen. Met andere woorden: of uitgegaan moet worden van drie (Heesch, Heeswijk-Dinther, Nistelrode) dan wel vier voormalige gemeenten (Dinther, Heesch, Heeswijk, Nistelrode).

Ofschoon deze discussie, op zich genomen, zeer de moeite waard is, acht onze Commissie het niet opportuun, ze nu aan te zwengelen. Eerst zouden naar ons oordeel gemeentewapen en -vlag moeten worden vastgesteld. Daarna zou deze Commissie zich, na een opdracht Uwerzijds, kunnen verdiepen in de dorpswapens en -vlaggen en daarover rapporteren. In ieder geval zijn wij daartoe bereid!

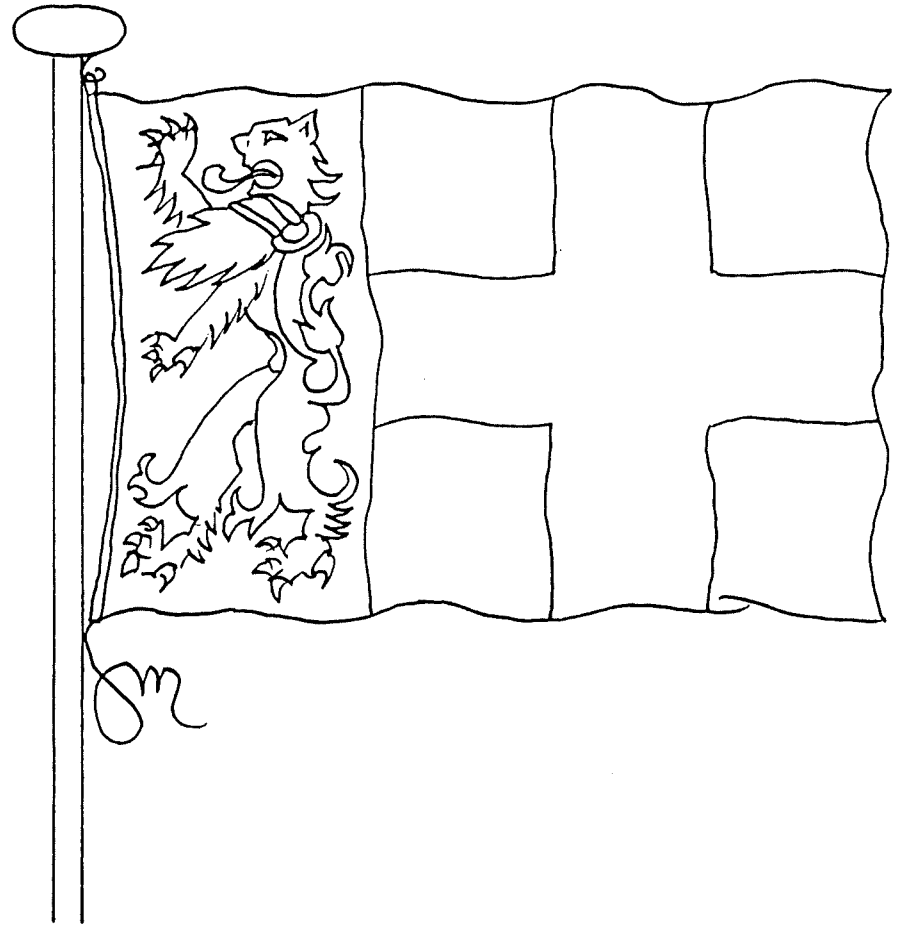
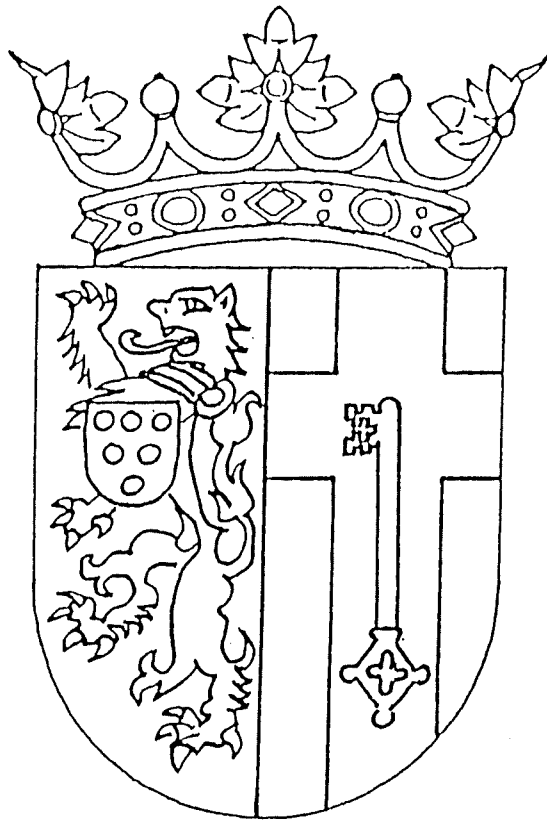
Oss, augustus 1994

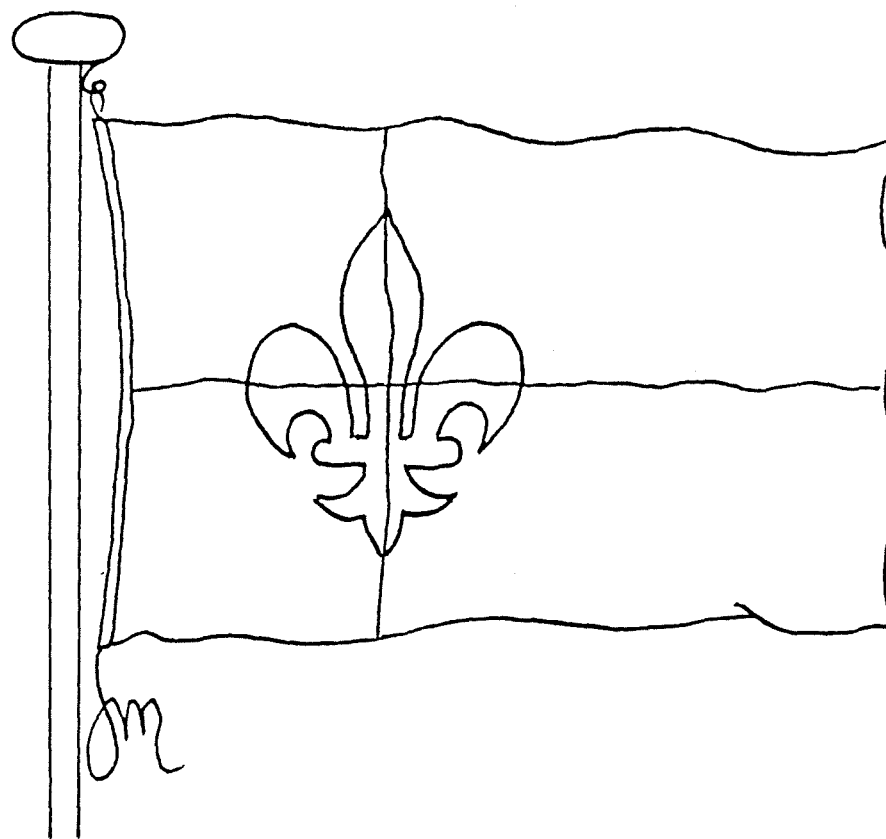
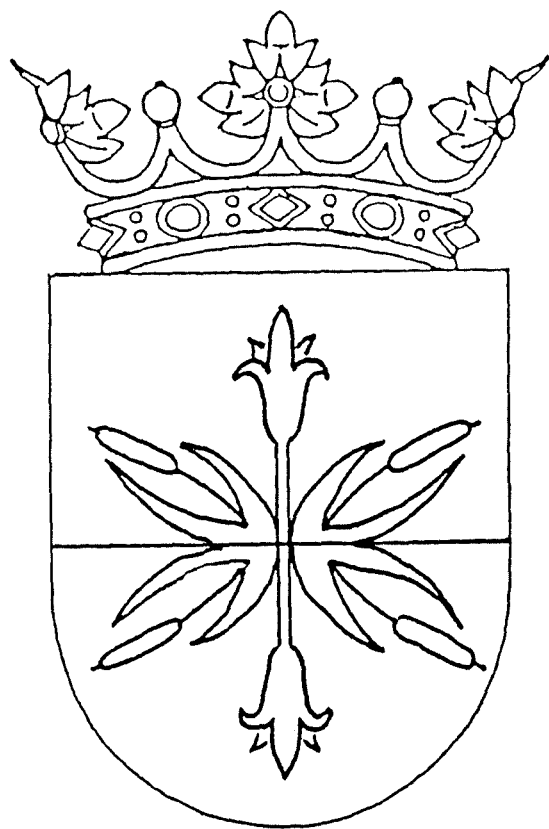
De Adviescommissie Wapen en Vlag

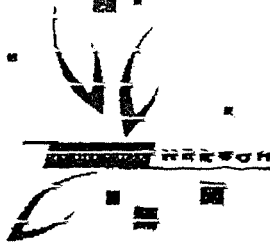
voor deze,

drs H.G.J. Buijks, voorzitter

RAAD d.d.: 22 dec. 1994
c/m besluiten
aangehouden
[Handwritten signature]

Voorstel van burgemeester en wethouders tot vaststelling van een nieuw gemeentewapen en een nieuwe gemeentevlag Bernheze

Heesch, 13 december 1994

Raadsvergadering : 22 december 1994
Agendapunt : 14
Portefeuillehouder: burgemeester

Aan de raad,

Aanleiding

Bij een nieuwe gemeentenaam hoort ook een nieuw gemeentewapen en een nieuwe gemeentevlag. Wij zijn trots u een verantwoord voorstel in deze te kunnen presenteren, nog voordat de nieuwe naam officieel gevoerd gaat worden.

Toelichting

Op 27 januari van dit jaar heeft uw raad de naam Bernheze toegekend aan de nieuwe gemeente. Bij de behandeling van dat voorstel is namens het college toegezegd dat de plaatselijke heemkundekringen betrokken zullen worden bij het ontwerpen van een nieuw gemeentewapen en een nieuwe gemeentevlag. In februari hebben wij door de instelling van een adviescommissie "wapen en vlag" aan deze toezegging gevolg gegeven. De samenstelling van deze commissie bestond uit 3 leden namens de heemkundekringen Nistelvorst, De Elf Rotten en De Woijslap, streekarchivaris de heer Ruijka (voorzitter) en de secretaris van de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, de heer Meissen.

De commissie Wapen en Vlag heeft vervolgens met grote overgave en deskundigheid haar taak uitgevoerd. In augustus werd het door haar opgestelde rapport aan ons college gezonden, hetwelk wij op 27 september aan de orde hebben gesteld in de commissie ABZ. De commissie heeft in die vergadering positief gereageerd op het voorstel om verder te gaan met een "nieuw" wapen met bijpassende vlag en niet met een wapen en vlag met daarop een verzameling van "oude/bestaande" symbolen van de voormalige gemeenten. De vaststelling van een gemeentevlag is een eigen zaak van de gemeenteraad. De vlag heeft niet te worden goedgekeurd door een hogere instantie. Er zijn geen formele eisen aan verbonden. Een ongeschreven gebruiksregel is wel dat er enige relatie bestaat tussen wapen en vlag.

Gemeentewapens worden door de Kroon bij Koninklijk Besluit verleend. De Kroon wint daarvoor het advies in van de Hoge Raad van Adel. Om de kans te verhogen dat het nu vast te stellen wapen ook daadwerkelijk wordt verleend, hebben wij de Hoge Raad van Adel benaderd met het verzoek het gekozen ontwerp te toetsen op haalbaarheid.

Het daaruit voortvloeiende overleg heeft geleid tot een aanpassing van de omschrijving die bij het wapen hoort. Bij brief van 7 december jl. heeft de Hoge Raad van Adel bericht dat zij akkoord gaat met het ontwerp-wapen met bijbehorende omschrijving zoals dat aan haar is voorgelegd met dien verstande dat zij er "om puur heraldische redenen de voorkeur aan zou geven indien de liadodden (op het nog te vervaardigen wapendiploma) van rechte stelen zouden worden voorzien". Vervolgd wordt met de opmerking dat het "desgewenst vrijstaat om bij toepassingen van het wapen op bijvoorbeeld briefpapier of anderszins de gebogen stelen te handhaven".

-2-

Overwegingen van ons CollegeTen aanzien van de vlag.

De door de commissie Wapen en Vlag ontworpen vlag past naar onze mening uitstekend bij het thans voorliggende wapen. Ook de commissie ABZ heeft haar voorkeur uitgesproken voor de bij het wapen passende vlag. Wij stellen u dan ook voor deze vlag vast te stellen als de nieuwe gemeentevlag.

Ten aanzien van het wapen.

Ons college stelt aan de hand van de brief van de Hoge Raad van Adel vast dat het gebruik van gebogen stelen in het wapendiploma niet onmogelijk is. Voorts heeft de commissie ABZ in haar vergadering van 7 november jongleden expliciet de voorkeur voor het gebruik van gebogen stelen uitgesproken. Ook de commissie Wapen en Vlag is voorstander van het gebruik van gebogen stelen. Daarnaast zijn wij van mening dat ter voorkoming van verwarring het "anderszins" te gebruiken wapen niet behoort af te wijken van het officiële wapen dat op het wapendiploma zal worden aangebracht. Wij stellen u dan ook voor om over te gaan tot vaststelling van het wapen met gebogen lieddoodstelen. Wij hebben inmiddels aan de Hoge Raad van Adel bericht dat wij uw raad dit zullen voorstellen. Aan de Kroon zal worden verzocht om op het wapendiploma gebogen stelen te gebruiken.

Consequenties

Ten aanzien van de kosten die gemoeid zijn met de invoering van het nieuwe gemeentewapen en de nieuwe gemeentevlag verwijzen wij u naar het separate kredietvoorstel inzake de invoering van de nieuwe gemeentenaam.

Inzake

Zoals hiervoor al is aangegeven zijn de raemkundekringen in de voormalige gemeenten nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van het nieuwe gemeentewapen en de nieuwe gemeentevlag.

Conclusie

De commissie ABZ is volledig op de hoogte gehouden van de stand van zaken en heeft positief geadviseerd ten aanzien van onderliggend wapen en vlag.

Voorkesl

Beaurend stellen wij u voor overeenkomstig bijgevoegde ontwerp-besluiten te besluiten tot vaststelling van het nieuwe gemeentewapen en de nieuwe gemeentevlag, waarvan u hierbij zwart-wit kopieën santsaft. Kleurenexemplaren zijn voor u bij de overige stukken ter inzage gelegd.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN HEESSCH,
de secretaris, de burgemeester,

F. Snoep

J.M.P.J. van Gorp-van de Ven

atr002

Aan het Kabinet der Koningin
Postbus 20.016
2500 EA 's-GRAVENHAGE

uw brief van: uw kenmerk: ons kenmerk: datum:
atb0045 94.7439 28 december 1994

Onderwerp:
Gemeentewapen Bernheze.

VERZONDEN

Bijlage(n): 2

Geacht college,

Op donderdag 22 december 1994 nam de raad van onze gemeente het besluit akkoord te gaan met de aanvraag aan H.M. de Koningin tot verlening van een wapen, omschreven als volgt:

"Doorsneden van zilver en keel met vier lisdodeplanten met twee bladeren en één aar, schuinkruisgewijs geplaatst en komende uit het schildhart, en tussen de bovenste en benedenste planten een gesteelde lis, alles van het een in het ander. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Dit raadsbesluit is mede een uitvloeisel van een procedure van ruim één jaar die werd ingezet met de samenvoeging van de gemeenten Heesch, Heeswijk-Dinther en Nistelrode tot een nieuwe gemeente, welke bij wet de naam Heesch kreeg. Gaarne geven wij u onderstaand een kort overzicht van wat geschiedde.

Op 27 januari 1994 wijzigde de raad van het nieuwe Heesch de gemeentenaam in "Bernheze". Bernheze is een van de oudst-bekende toponiemen binnen het gemeentelijk territorium. Vanaf dat moment moest logischerwijze rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat ook wapen en vlag nieuw zouden zijn, anders gezegd: dat er afstand zou worden genomen van de drie bestaande gemeentewapens en de daarin voorkomende symbolen en -wellicht- kleuren.

Teneinde voor het nieuwe wapen (en de vlag) een even groot draagvlak onder de bevolking te verkrijgen als blijkbaar -gezien het raadsbesluit van 27 januari 1994 - voor de naam Bernheze bestond, besloten wij een Commissie Wapen en Vlag in te stellen, bestaande uit afgevaardigden van de drie heemkundekringen en de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, en onder het voorzitterschap van onze streekarchivaris, de heer drs. H.G.J. Buijks.

Conform onze opdracht hield deze commissie zich onder andere bezig met de vraag of de keuze van de naam Bernheze al dan niet consequenties zou kunnen inhouden voor wapen en vlag van de nieuwe gemeente. Men kwam tot de slotsom dat bij de naam Bernheze een nieuw wapen zou passen.

De redenering van de Commissie luidde als volgt:

De naam Bernheze kan worden vertaald als een combinatie van water en begroeiing. Wat betreft de begroeiing zijn er diverse mogelijkheden. "Kreupelhout" is moeilijk of niet te vertalen in een heraldische tekening, "bos" of "boom" wel, maar dat element komt al in 28 Nederlandse gemeentewapens voor (niet meegerekend de zes gevallen waarin een boom als schildhouder fungeert). Naar het oordeel van de commissie moest de boom dus vervallen. Een goed alternatief werd geboden door de vochtminnende flora aan de waterkant zoals die, ook in onze gemeente, bekend is: gele lis en lisdodden.

Uiteindelijk werd gekozen voor het ontwerp dat u bijgaand gelieve aan te treffen. Opvallend is de doorsnijding van het schild, die de scheiding tussen land en water aangeeft. Dit "water- of spiegeleffect" wordt verstrekt door de exacte weerspiegeling van de lis en de lisdodden in de benedenhelft van het wapenschild. De weerspiegeling wordt nog benadrukt door een kleurenomslag.

De kleuren van het ontwerp zijn rood (keel) en wit (zilver) en vormen als zodanig een verwijzing naar de kleuren van het kwartier Maastrand van de Meierij van 's-Hertogenbosch. Alle kernen van de huidige gemeente Heesch maakten daarvan deel uit. Rood en wit waren bovendien de kleuren waarin het dorp Heesch in 1779 zijn schutskooi liet schilderen. De keuze van deze kleuren geeft dus een historische dimensie aan een wapenvoorstelling die voor het overige verwijzingen naar (binnen de gemeente nog bestaande) landschapselementen bevat, elementen welke op hun beurt een bijna letterlijke vertaling zijn van de naam Bernheze.

Ofschoon de kleuren rood en wit ook de Noordbrabantse kleuren zijn en dus op meer plaatsen binnen deze provincie worden toegepast, is de invulling van het wapenschild naar het oordeel van de commissie voldoende origineel en exclusief.

Alvorens het een en ander aan de gemeenteraad voor te leggen, hebben wij mondeling en schriftelijk met de Hoge Raad van Adel overlegd over de haalbaarheid van het ontwerp-wapen. Bedoeld overleg leidde met name tot een aanpassing van de omschrijving. Bij brief van 7 december 1994 keurde de Hoge Raad van Adel deze omschrijving goed, zij het, wat de uitvoering van het wapendiploma betreft, met de kanttekening "dat hij er om puur heraldische redenen de voorkeur aan zou geven, indien de lisdodden van rechts stelen zouden worden voorzien"; bij toepassingen van het wapen "op bijvoorbeeld briefpapier of anderszins" konden de gebogen stelen eventueel worden gehandhaafd.

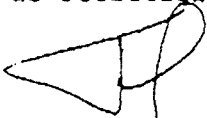
De gemeenteraad van Heesch heeft desondanks gemeend, te moeten verzoeken om een wapendiploma waarop de stelen in gebogen vorm worden afgebeeld, niet alleen omdat de voorkeur voor dat ontwerp unaniem is, maar tevens ter voorkoming van verwarring.

Samenvattend verzoeken wij u onze aanvraag conform de vermelde beschrijving te honoreren en het wapendiploma te doen uitvoeren conform het bijgevoegde ontwerp dat de voorkeur van onze gemeenteraad heeft.

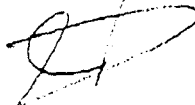
Tot slot vestigen wij uw aandacht op het volgende. Op 28 januari 1995 zal de naam Bernheze officieel gevoerd mogen gaan worden. Wij hebben aangekondigd dat op deze dag de nieuwe naam, het nieuwe wapen, de nieuwe vlag en de nieuwe ambtskaten van de burgemeester aan de bevolking gepresenteerd zullen worden. U zult begrijpen dat wij het zeer op prijs zullen stellen indien wij op die feestelijke dag in het bezit zouden kunnen zijn van het officiële Koninklijk Besluit met wapendiploma.

Hoogachtend,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN HEESCH,
de secretaris, de burgemeester,

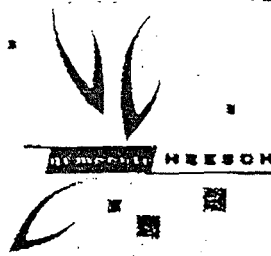
F. Snoep

J.M.P.J. van Gorp-van de Ven

Coll.:
/ih

Raadsvergadering: 22 december 1994
Agendapunt : 14

De raad van de gemeente Heesch;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 december 1994;

b e s l u i t :

akkoord te gaan met de aanvraag tot verlening van het wapen van de gemeente Bernheze aan H.M. de Koningin, uitgaande van de volgende heraldische beschrijving van het wapen:

"Doorsneden van zilver en keel met vier lisdoddeplanten met twee bladeren en één aar, schuinkruisgewijs geplaatst en komende uit het schildhart, en tussen de bovenste en benedenste planten een gesteelde lis, alles van het een in het ander. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels."

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Heesch in zijn openbare vergadering van 22 december 1994.

DE RAAD VOORNOEMD;
de secretaris,

F. Snoep

de voorzitter,

J.M.P.J. van Gorp-van de Ven

atrb003

WIJ **B**EATRIX, BIJ DE GRATIE GODS.
KONINGIN DER NEDERLANDEN.
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU.
ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit van 27 januari 1995
no. 95.000785
houdende het verlenen
van een wapen

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken
van 26 januari 1995, no. BK95/0021, directoraat-generaal
Openbaar Bestuur, afdeling Kabinetszaken;

Gelezen het verzoek van burgemeester en wethouders van
Heesch van 28 december 1994, kenmerk atb0045, tot
verlening van een wapen aan de gemeente Bernheze;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van
24 december 1814, nr. 32, en het Koninklijk besluit van 23
april 1919, Stb. 181;

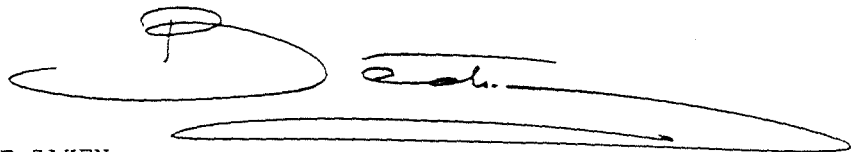
Gezien het advies van de Hoge Raad van Adel;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

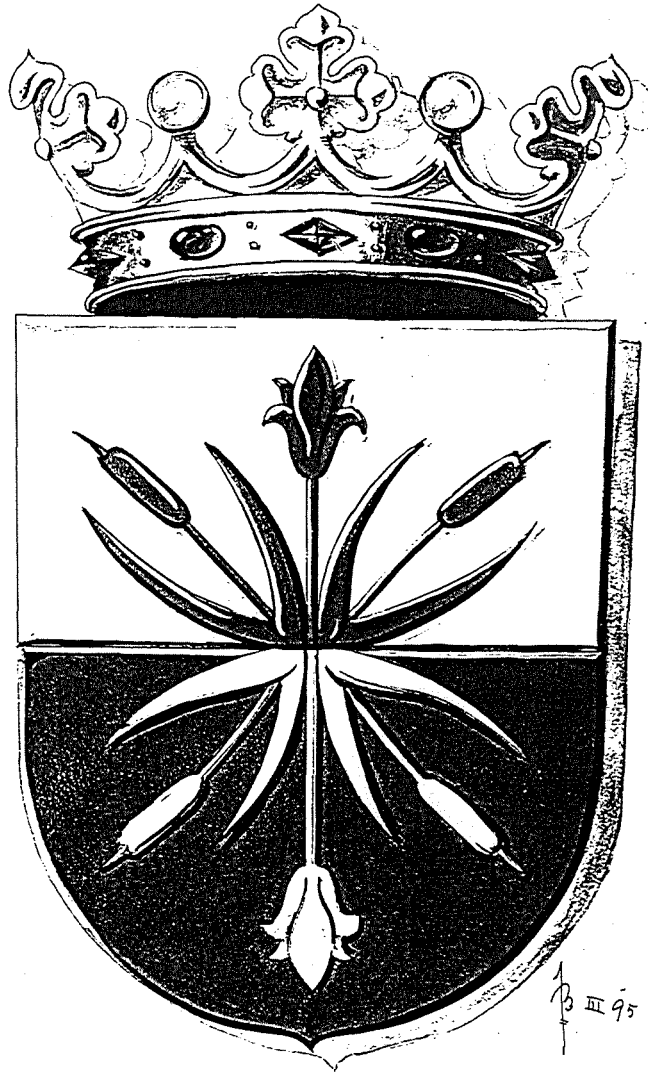
Aan de gemeente Bernheze een wapen te verlenen, waarvan de
beschrijving luidt als volgt: ,
"Doorsneden van zilver en keel met vier lisdoddeplanten
met twee bladeren en één aar, schuinkruisgewijs geplaatst
en komende uit het schildhart, en tussen de bovenste en
benedenste planten een gesteelde lis, alles van het een in
het ander. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie
bladeren en twee parels.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de
uitvoering van dit besluit.

S-Gravenhage, 27 januari 1995.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

meente

BERNHEZE

NB

KB 27 januari 1995,
nr. 95.000785

Doorsneden van zilver en keel met vier
lisdoddeplanten met twee bladeren en één aar,
schuinkruisgewijs geplaatst en komende uit het
schildhart, en tussen de bovenste en
benedenste planten een gesteelde lis, alles
van het een in het ander. Het schild gedekt
met een gouden kroon van drie bladeren en
twee parels.

Diploma
28 maart 1995

f 575

zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels”.

Mr. O. SCHUTTE

Het wapen van de nieuwe gemeente Bernheze

Per 1 januari 1994 werden de voormalige gemeenten Heesch, Heeswijk-Dinther en Nistelrode samengevoegd tot de nieuwe gemeente Heesch. Bij raadsbesluit van 27 januari 1994 werd bepaald dat de nieuw gevormde gemeente Heesch met ingang van 28 januari 1995 Bernheze zou gaan heten.

In het voorjaar van 1994 werd door de gemeente een ‘Adviescommissie wapen en vlag gemeente Bernheze’ gevormd, bestaande uit de vertegenwoordigers van de drie heemkundekringen, de secretaris van de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde [voortaan: NCWV] en de streekarchivaris van Brabant-Noordoost, die tevens voorzitter was.

Deze commissie kwam in haar eindrapport van augustus 1994 met twee voorstellen: een nieuw wapen en nieuwe vlag bij de nieuwe naam Bernheze en een nieuw wapen samengesteld uit elementen, genomen uit de wapens van de voormalige gemeenten, van welk wapen ook de bijbehorende nieuwe vlag zou worden afgeleid.

De adviescommissie sprak haar voorkeur uit voor het geheel nieuwe ‘Bernheze’-wapen en de daarvan afgeleide vlag.

Het uiteindelijke wapen werd een door de NCWV ingebracht ontwerp van een doorsneden schild met een rietplant, waarin lisdodden en een vierblad als bloem, het geheel spiegelend in de benedenhelft van het schild. Dat werd door genoemde adviescommissie geamendeerd: het vierblad werd vervangen door een lelie, die in laatste instantie door de NCWV werd vervangen door een meer natuurlijk gestileerde lelie/lis. Daarmee ging de adviescommissie akkoord.

Dezelfde weg ging ook het ontwerp voor de uiteindelijke vlag.

Eind oktober voerden de streekarchivaris en de secretaris van de NCWV namens de gemeente overleg met de secretaris van de Hoge Raad van Adel om eventuele ‘knelpunten’ inzake wapentekening en -beschrijving weg te nemen. Zo werd de omschrijving uiteindelijk vereenvoudigd tot de tekst die in het Koninklijk Besluit staat.

Tijdens de bijeenkomst stelde de secretaris van de Hoge Raad van Adel dat hier geen sprake kon zijn van rietplanten omdat aan riet geen lisdodden groeien. Datzelfde gold voor de lelie/lis.

De betekenis van dit wapen is als volgt. Bernheze betekent grofweg natuurlijke begroeiing aan het water, een situatie die in het middengebied van de gemeente nog voorkomt. De begroeiing is duidelijk; het water is gesymboliseerd door afwisseling van kleuren in de bovenen benedenhelft van het schild. De kleuren zijn die van het historische Kwartier van Maasland, waartoe het gehele grondgebied behoorde.

Conform stelde de gemeenteraad op 22 december 1994 wapen en vlag vast en ging het verzoek om wapenverlening aan Hare Majesteit uit.

Bij K.B. van 27 januari 1995, nr. 95.000785 werd aan de gemeente Bernheze als wapen verleend: „Doorsneden van zilver en keel met vier lisdoddeplanten met twee bladeren en een aar, schuinkruisgewijs geplaatst en komende uit het schildhart, en tussen de bovenste en benedenste planten een gesteelde lis, alles van het een in het ander. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels”.

J.Th.M. MELSEN

VRAGEN EN ANTWOORDEN

Van der Burch (Heusden) (1995, 229-230). Onderzoek in de archieven van Heusden leverde voorlopig de volgende aanvullingen op. Indien niet anders vermeld zijn de begraafgegevens uit de periode 1644-1659 afkomstig uit een bewerking van het archief Hof van Holland (ARA), inv.nr. 4275, van de hand van H.B. Eldermans.

I. *Hendrik Pietersz van der Burch*, scheepstimmerman, N.H. lidmaat te Heusden 24 dec. 1626 (met aantekening ‘vertrokken’), begr. Heusden 29 okt. 1645 (‘in de kerk, groot geluijt’, 7 gld.), huwde 1e *Geertjen/Geerken Jacobs*, dr. van Jacob Reijersz. en N.N., N.H. lidmaat te Heusden ca. 1627/28 (‘...Jacob Reijersdr. huisvrouw van Henrick Petersz. van der Burch, met attestatie van Delft’); hij tr. 2e (ondertr. Heusden 25 mei 1628) *Stijntjen Toenis*, weduwe van *Matheus Gerritsen*.

20 sept. 1628: *Henrick Pietersz. van der Burch*, schiptimmerman binnen der voorsc. stede, oud omtrent 46 jaar, verklaart ter instantie van *Heer Gerritsz. Pos*, houtcoper tot Amsterdam, verkoop van noords hout (ONA Heusden, inv.nr. 4000).

7 maart 1635: *Gerardt Gerarts*, meretschipper op Goreum als principael ende *Heinrick Pietersz.*, scheepstimmerman met *Anthoni Thonis* hovenier, beide borgers, als borgens emde picipalen zijn schuldig aan *Jan Jacobsz.*, scheepstimmerman tot Delft 1025 gld. over de koop van een nieuw craweelschip (ORA Heusden, inv.nr. 468, fol. 16vo).

23 febr. 1636: *Hendrick Pietersz. van der Burch*, scheepstimmerman, oud 43 jaar, verklaart t.v.v. *Bouwen Willemsz.*, schipper tot Bommiel dat hij heeft besteld bij *Arijen Claesz.*, scheeptimmerman buijten de Rotterdamse poort derzelver stede Delft een nieuw karvoetschip, groot 26 lasten, ongeveer 8 à 9 jaar geleden (ONA Heusden 4001).

27 okt. 1637: *Hendrik Petersz. van der Burch*, schiptimmerman ende borger alhier, is schuldig de somnia van 700 gld. over de koop van een craveelschip groot xxvi-3 cas, aan *Willem Aertsen Schoonhoven* (ORA Heusden, inv.nr. 470, fol. 65).

Kinderen uit het eerste huwelijk (doopboek Heusden begint 1618):

1. *Dirck*, volgt IIa.
2. *Jacob*, volgt IIb.
3. *Willem*, ged. Heusden 4 okt. 1620
4. *Reijer*, ged. Heusden 24 dec. 1623.

IIa. *Dirck Hendricksen van der Burch*, jm, won. Heusden (1637), tr. 1e Heusden 17 nov. 1637 *Maeijken Wouters*, weduwe van *Gerrit Gerritsen*; hij tr. 2e Heusden 23 aug. 1639 *Anneken Dirckx Wijntrak* (*Wijntrak, Wijntraacq*), jd van Heusden, wrs. dr. van

Di
m
de
U
1.
U
2.
3.
4.
5.
6.
7.
Zoc
(„n
IIb.
(16.
165
165
N.F
167
den
ken
Kin
1. C
2. C
3. C
4. A
5. L
6. M
7. L
8. A
Een
25 n
Rott
Tits/
Leid
betre
Hier
nako
gege
I. H
Vade
1. L
2. B

VAN SCHILD EN VAAN

vlugschrift van
de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde

Onregelmatig verschijnend.

Redactie-adres: Purmerstraat 14, 5628 HE Eindhoven.

ISSN: 1382-7057

Jaargang II, nr. 1, april 1995

WAPEN VOOR DE GEMEENTE OSS

Bij Koninklijk Besluit van 23 november 1994 nr. 94.008190 werd aan de gemeente Oss een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *'In sinopel een os van zilver; in een schildhoofd van zilver een half naar rechts gewende mijter van keel, geboord van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels.'*

Daarmee werd een lange discussie afgerond tussen de gemeente Oss en de Hoge Raad van Adel (*).

Genoemde Raad wenste aanvankelijk de parelkroon niet als gravenkroon te erkennen en stelde dat de vijfbladenkroon in Nederland de enig gebruikelijke is.

[JM]

Noot: (*) zie voor het wapen van Oss: Van Schild en Vaan I (1994) nr. 2.

1. het wapen van Oss
[gemeente Oss]

NAAM, WAPEN EN VLAG VOOR DE GEMEENTE BERNHEZE

Per 1 januari 1994 werden de voormalige gemeenten Heesch, Heeswijk-Dinther en Nistelrode samengevoegd tot de nieuwe gemeente Heesch.

Bij raadsbesluit van 27 januari 1994 werd bepaald dat de nieuw gevormde gemeente Heesch met ingang van 28 januari 1995 *Bernheze* zou gaan heten.

In het voorjaar van 1994 werd door de gemeente een 'Adviescommissie wapen en vlag gemeente Bernheze' gevormd, bestaande uit de vertegenwoordigers van de drie heemkundekringen, de secretaris van de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde [voortaan: NCWV] en de streekarchivaris van Brabant-Noordoost, die tevens voorzitter was.

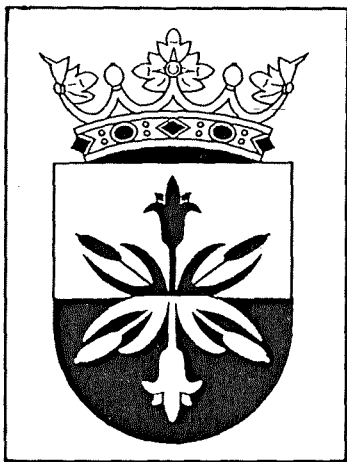
Deze commissie kwam in haar eindrapport van augustus 1994 met twee voorstellen: een nieuw wapen en een nieuwe vlag bij de nieuwe naam Bernheze en een nieuw wapen samengesteld uit elementen, genomen uit de wapens van de voormalige gemeenten, van welk wapen ook de bijbehorende nieuwe vlag zou worden afgeleid.

De adviescommissie sprak haar voorkeur uit voor het geheel nieuwe 'Bernheze'-wapen en de daarvan afgeleide

vlag.

Het uiteindelijke wapen werd een door de NCWV ingebracht ontwerp van een doorsneden schild met een rietplant, waarin lisdodden en een vierblad als bloem, het geheel spiegelend in de benedenhelft van het schild. Dat werd door genoemde adviescommissie geamendeerd: het vierblad werd vervangen door een lelie, die in laatste instantie door de NCWV werd vervangen door een meer natuurlijk gestyleerde lelie/lis. Daarmee ging de adviescommissie akkoord.

Dezelfde weg ging ook het ontwerp voor de uiteindelijke vlag.

2. het wapen van Bernheze [JM]

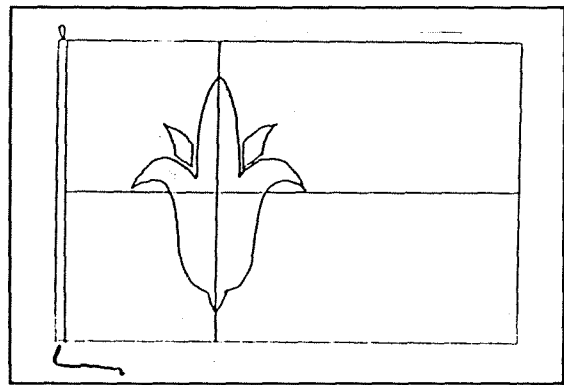
Eind oktober voerden de streekarchivaris en de secretaris van de NCWV namens de gemeente overleg met de secretaris van de Hoge Raad van Adel om eventuele 'knelpunten' inzake wapentekening en -beschrijving weg te nemen. Zo werd de omschrijving uiteindelijk vereenvoudigd tot de tekst die in het Koninklijk Besluit staat.

Tijdens de bijeenkomst stelde de secretaris van de Hoge Raad van Adel dat hier geen sprake kon zijn van rietplanten omdat in riet geen lisdodden groeien. Datzelfde gold voor de lelie/lis.

De betekenis van dit wapen is als volgt.

Bernheze betekent grofweg natuurlijke begroeiing aan het water, een situatie die in het middengebied van de gemeente nog voorkomt. De begroeiing is duidelijk; het water is gesymboliseerd door afwisseling van kleuren in de boven- en benedenhelft van het schild. De kleuren zijn die van het historische Kwartier van Maasland, waartoe het gehele grondgebied behoorde.

Als bijbehorende vlag gold: *gevierendeeld over eenderde van de vlaglengte van rood en wit en over het snijpunt een lelie ter hoogte van viervijfde van de vlaghoogte, van het een in het ander.*

3. de vlag van Bernheze [JM]

Op de valreep liet de Hoge Raad van Adel - waarom eigenlijk ? - deze omschrijving nog wijzigen in: *twee banen vanaf wisselende kleuren, rood en wit, met een lis, waarvan de hoogte gelijk is aan viervijfde van de hoogte van de vlag, van het een in het ander.*

Conform stelde de gemeenteraad op 22 december 1994 wapen en vlag vast en ging het verzoek om wapenverlening aan Hare Majesteit uit.

De gemeente Bernheze ging evenwel een vlag gebruiken, gebaseerd op de oorspronkelijke tekst van de adviescommissie. Deze tekst correspondeert niet met het raadsbesluit, dat de

tekst van de Hoge Raad van Adel
vergeeft. De tekst van het raadsbe-
luit geeft immers aan dat de vlag
in banenvlag moet zijn [laat de le-
zer maar raden naar de plaats van de
vlag] en in de tekst staat het hier onzin-
ge woordje 'vanaf'.

K.B. van 27 januari 1995 nr. 95.
10785 werd aan de gemeente Bern-
ze als wapen verleend: *'Doorsne-
den van zilver en keel met vier lisdod-
planten met twee bladeren en één
stijl, schuinkruisgewijs geplaatst en
afkomstig uit het schildhart, en tussen
de bovenste en benedenste planten
een gesteelde lis, alles van het een in
het ander. Het schild gedekt met een
gouden kroon van drie bladeren en
twee parels.'*

Tijdens een officiële bijeenkomst op
27 januari 1995 werden de naam, het
wapen, de vlag en de ambtsketen
van de nieuwe gemeente gepresen-
terd. [JM]

INTELOORD & PRINSENLAND: EEN WAPENHERSTEL

Op aanleiding van een verzoek van
de Cultuur Historische Vereniging
van Aenwas van Nassau aan B & W
van Dinteloord en Prinsenland, van
september 1993, om het gemeentewapen
in overeenstemming te brengen
met het wapen zoals dat in 1606
door Philips Willem van Oranje als
erf van Breda werd verleend, reageerde
genoemd college negatief. Dit
mede dankzij het feit dat het Streekarchief
van Nassau-Brabant dat verzoek in maart
1994 onderschreef.

De reden daarvoor gaf het college
aan dat het wapen al 175 jaar in zijn
 huidige vorm en kleuren wordt ge-
bruikt.

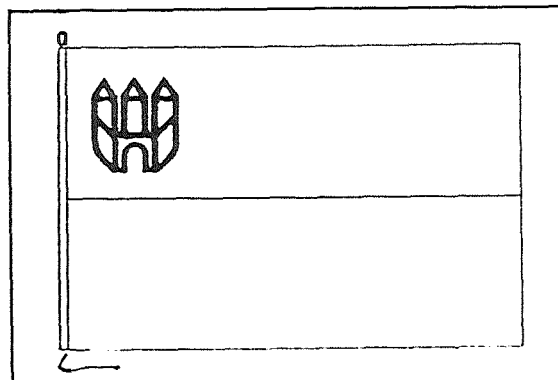
Op verzoek van genoemde vereniging
schreef ook de NCWV op 21 decem-

ber 1994 het college aan en betrok
daarin ook de periode na de aan-
staande gemeentelijke herindeling.
Ook nu reageerde het college met de
mededeling dat aan de gemeente-
raad geen voorstel tot wijziging zou
worden gedaan.

Bovengenoemde reden om niet tot
herstel van het wapen over te gaan,
wordt steeds opnieuw gebruikt, niet
alleen door gemeentebesturen, maar
ook door archivariissen. Onder het
motto 'Wat oud is, is goed, ook al is
het fout' acht men de wapens uit
1817-1819 onaantastbaar! [JM]

OFFICIEUZE VLAG VOOR DE GEMEENTE TILBURG ?

Sinds jaar en dag (1) gebruikt de ge-
meente Tilburg een vlag, bestaande
uit twee banen: geel en blauw. Daar-
aan ligt geen raadsbesluit ten grond-
slag. Wel wordt in de gemeente Til-
burg steeds frequenter de discussie
gevoerd om in het kader van promoti-
onele en historische activiteiten de
vlag te moderniseren en een 'Tilburg-
karakter' te geven (2).

4. officieuze vlag van Tilburg [JM]

Tijdens het *Nationaal Kampioenschap
kunjstrijden op de schaats* te Tilburg
was in de ijsvloer van het Tilburgse
stadion een afwijkende 'Tilburgse'
vlag opgenomen: *twee banen, geel-*